

OČI ANDĚLŮ - VĚDOMÍ A LÁSKA

Hans-Werner Schroeder

Když jsme se v předchozí kapitole věnovali křídům andělů jako obrazu vyšší skutečnosti, dotkli jsme se již otázky jejich vědomí, které musí mít oproti lidskému vyšší a obsáhlejší charakter, neboť naše pozemské vědomí je spoutáno se zemí a možnosti našich představ odvozovaných z pozemské situace jsou omezené. Tato omezení vědomí anděla nezná - je volné a nespoutané s pozemskostí. (Tím, co to znamená, se ještě budeme blíže zabývat.) Na mnoha starých obrazech andělů nacházíme křídla vyšších andělů celá pokrytá *očima*, jako to ve Starém zákoně líčí Ezechiel u cherubínů. Jaká skutečnost má být takovým znázorněním vyjádřena? Množství očí na křídlech cherubínů poukazuje na druh vědomí, které není jen jasné, čisté a široké, ale které především žije ve zření Boha a nahlížení světa. Druh vědomí, kterým mohou být proniknuty a plně vědomě nahlíženy hlubší vrstvy bytí. Tento druh vědomí, který nacházíme u cherubínů, mají do určité míry také andělé, i oni žijí ve zření - ve zření Boha, ale i v nahlížení a pronikání světa a lidí.

Každý člověk určitě někdy zažil, co to znamená setkat se s klidným pohledem jiného člověka. V takovém pohledu může být nekonečně mnoho, nekonečně mnoho také může způsobit u druhého, na nějž je upřen. Existuje vícero zajímavých vyprávění, jaké to bylo, předstoupit před Rudolfa Steinera a být vystaven jeho pozornému pohledu s pocitem: Tento pohled mne skrz naskrz proniká, před ním nelze nic ukrýt. Člověka se pak lehko mohl zmocnit stud a rozpaky. A přece měl člověk úplně jiný zážitek, když se skutečně podíval tomu muži do očí - neboť mu sice zůstal pocit, že je bezezbytku vystaven jeho pohledu, zároveň si však uvědomil dobrotu toho pohledu, který hloubku poznání a pronikavost spojoval s o to hlubší láskou a přijetím bytosti druhého.

Na takovém líčení, které by mohlo platit o každém skutečně velkém člověku, je zřejmé něco z toho, co v mnohem větší míře můžeme říci o očích andělů: V jejich pohledu *žijí poznání a láska* zároveň. Když si nyní představíme to, co cítily všechny kultury, totiž že každý člověk má svého vůdce po cestě osudu, anděla, který je s ním spojen (Sókratés mluví o svém daimonion), můžeme si ho také představit následovně: Jeho pohled se v čistém zření noří do naší bytosti, poznává nás skrz naskrz do všech hlubin i povrchností našeho bytí; a přece hledí s nekonečnou láskou, s neotřesitelnou důvěrou na to, čím v základu skutečně jsme jako věčná individualita, která pochází z božské bytosti. Již z pohledu člověka můžeme zažít nesmírně mnoho posílení a povzbuzení, a to tím silněji, čím více cítíme, že nás skutečně zná a

v tomto poznání naši skutečnou bytost přijímá. O kolik silnější povzbuzení a posilu můžeme zažít v pohledu našeho vlastního, s naší vyšší bytostí spojeného *anděla*, když se podaří tušit alespoň něco z jeho pohledu, z tohoto „být viděn“. Pak v nás může narůstat postupně nejen pocit, že sami vnímáme, ale i pocit, že jsme zároveň vnímáni, viděni silou pohledu vyššího vědomí, které má mnoho očí a dívá se zároveň s věčnou duchovní láskou, která v takovém vyšším vědomí působí.

Můžeme postoupit ještě o krok dál, když budeme pátrat po obsahu vědomí anděla a po tom, o kolik obsáhlejší než lidské takové vědomí je. Pomysleme třeba na to, co je v našem vědomí přítomné jako vzpomínky na předchozí pozemské zkušenosti: Oproti nesmírnému množství zkušeností, smyslových vjemů, pocitů a myšlenek, které jsme prožili, jsou naše vědomé vzpomínky jen nepatrným zlomkem těchto zážitků. Teprve po smrti při zpětném pohledu na život zakusíme, že se neztratilo *nic* z těchto zážitků, nýbrž že všechno může v odtělesněném bytí duše vystupovat znovu mocně před vědomí jako reálná vzpomínka. Co je naší vlastní paměti z větší části odnímáno, žije dále v přehledu a neohraničenosti vědomí anděla. Ten vidí nejenom hloubky a povrchnosti naší bytosti, vidí i všechny okamžiky našeho života. Před jeho pohledem se prostírají i události, které se udály ve čtvrtém, jedenáctém nebo dvacátém šestém roce našeho života. Vzpomíná si na naděje, touhy, ideály, boje, pochyby a temnoty, kterými jsme procházeli a které v nás ožívaly. Jeho úkolem je přivést nás k osudovým vyrovnáním a k osudovým možnostem, které jsou obsaženy v důsledcích našich prožitků, jednání a přání. K tomu potřebuje úplný přehled o našem životě, dokonce i o tom, co leží jako síly budoucnosti a úkoly v našem osudu. Pak může každý den nově vnášet do našeho života skutečnosti, které povedou náš osud správným směrem. Když si to takto představíme, uchopujeme obraz očima pokrytých křídel ještě hlouběji: V pohledu našeho anděla žijí nespočetné skutečnosti našeho života zároveň. Pak chápeme, co to znamená, že vědomí anděla je širší a jasnější než naše a není ohraničeno mezemi pozemské představivosti.

Abychom tuto skutečnost ještě o něco přiblížili lidskému prožívání, můžeme poukázat na skutečnost, že i v obsáhlosti *lidských* vědomí existují značné rozdíly. Mnoho lidí za celý život neopustí okruh zkušeností se svým bezprostředním okolím a jejich vědomí je odpovídajícím způsobem ohraničené. Někdo jiný oproti tomu rozvine široké světové vědomí, ve kterém obsáhne mnoho z bohatství života. Rozsah a diferenciaci lidských vědomí tak již vykazují výrazné rozdíly. Avšak i v síle přehledu existují výrazné rozdíly. Když před pár lety probíhalo mistrovství světa v šachu, bylo v novinách mnoho článků o vědomí takového šachového génia. Z nich mohl člověk zjistit, že síla šachového mistra spočívá ve dvou schopnostech: ve schopnosti předvídavého výhledu a ve schopnosti si tento výhled během hry udržet i při zevním nervovém náporu. Každý dobrý šachista musí umět předvídat dopředu několik tahů a udržet ve vědomí skryté možnosti tahů a protitahů, svých i protihráčových. Čím delší tento výhled má a čím přesněji si představuje jednotlivé možnosti znásobující se každým tahem, o to lépe bude hrát. *Géniem* se pak v šachu stává ten, jehož vědomí si dokáže představit ne několik, ale velké množství tahů dopředu, a jenž svou vlastní hru orientuje podle dalece dopředu promyšlené strategie. V tom šachový mistr dokonce předčí počítač.

Taková síla přehledu - zde ovšem ve velmi specifické oblasti - je ohromující. Ukazuje se na ní, jaké rozpětí je ještě pro lidské vědomí v zásadě možné. Ještě zřetelnější to bude, když se podíváme na vědomí rozvinuté a vyškolené pro duchovní bádání, vědomí zasvěcence. Ještě jednou si tu dovolím uvést malý příklad ze života Rudolfa Steinera.

Jedna učitelka se zeptala Rudolfa Steinera, co by mohla udělat pro přípravu na vyučování. Odpověděl jí, že se má ráno pokusit představit si na chvíli živě každé jednotlivé dítě ze své třídy, aby se tak lépe spojila s bytostmi dětí.

Kdo se o něco takového sám někdy pokusil, ví, jak těžké takové cvičení je, pokud nemá být abstraktní, ale ani příliš časově náročné. Teprve po delším cvičení zesílí vědomí natolik, že je přehled možný během okamžiku. Učitelka proto také brzy přišla za Steinerem a stěžovala si, že se jí cvičení nedaří. Odpověděl jí: Co byste chtěla, já mám před sebou každé ráno *celou* školu! (Tehdy měla waldorfská škola ve Stuttgartu již několik stovek žáků.)

Z obou příkladů může vysvitnout, jak dalece může být lidské vědomí vystupňováno. A v této skutečnosti můžeme najít určitou oporu pro představu, jak anděl svým vědomím, neomezeným pozemským tělem, může najednou přehlédnout celý lidský osud do všech jednotlivostí.

Oči anděla hledí na naši bytost a na náš osud. Jejich pohled vidí do hloubky i do šířky. Ale nejde mu jen o poznání, v jeho poznání žije láska, věrnost naší vlastní bytosti a úkolu, který tuto bytost spojuje se světem.